

Aan
De minister van Financiën van Curaçao

**College financieel toezicht
Curaçao en Sint Maarten**

Adres kantoor Curaçao
De Rouvilleweg 39
Willemstad, Curaçao
Telefoon (+5999) 4619081
Telefax (+5999) 4619088

Adres kantoor Sint Maarten
Convent Building 26
Frontstreet, P.O. Box 686
Philipsburg, Sint Maarten
Telefoon (+1721) 5430331
Telefax (+1721) 5430379

Contactpersoon
Erik van Engelen (Cft)
Datum
12 juni 2014
Ons kenmerk
Cft 201400090
Pagina
1/13

Telefoonnummer
+5999 461 9081
E-mail
info@cft.an
Uw kenmerk

E-mail info@cft.an
Internet www.cft.an

Bijlagen
-

Onderwerp
Advies Cft bij jaarrekening Curaçao 2011

Geachte heer Jardim,

Het College financieel toezicht (Cft) heeft met een vertraging van één week op 6 september 2012 de concept-jaarrekening 2011 ontvangen. Het Cft heeft u sindsdien meerdere malen zowel schriftelijk als in ambtelijke en bestuurlijke overleggen gewezen op de vertraging die is ontstaan in het controleproces van de jaarrekening met als resultaat dat het Cft op 15 januari 2014 kennis heeft kunnen nemen van de bevindingen van de interne overheidsaccountant (SOAB) en op 26 mei 2014 van de bevindingen van de Algemene Rekenkamer Curaçao (ARC). Hiermee zijn de wettelijke termijnen voor de controle van de jaarrekening met ruim 16 maanden overschreden. Aangezien de jaarrekening niet kan worden vastgesteld zonder dat de Staten kennis hebben genomen van de bevindingen van de ARC, is hiermee tevens het proces tot vaststelling en daarmee de publieke verantwoording van het in 2011 gevoerde financiële beheer en beleid ernstig verstoord.

Ondanks dat de comptabele wetgeving heeft voorzien in een dergelijke situatie en naar het Cft heeft vernomen u voornemens bent om de jaarrekening 2012 en 2013 eventueel zonder de rapportages van de SOAB en ARC naar de Staten te versturen, lijkt het probleem hiermee niet opgelost. De ARC steunt voor zijn oordeel grotendeels op de werkzaamheden en rapportage van de SOAB waardoor het van eminent belang is dat de SOAB de wettelijke termijn van zes weken in acht neemt. De SOAB is op zijn beurt weer afhankelijk van de medewerking van de overheid, die ervoor moet zorgen dat de (financiële) administratie up-to-date is en er tijdig een concept jaarrekening, inclusief de benodigde controle-informatie, beschikbaar is. Verbetering van het financieel beheer in brede zin is noodzakelijk om de vicieuze cirkel van zeer late verantwoording in de Staten te doorbreken.

Ten aanzien van deze jaarrekening zijn de artikelen 18 en 19 uit de Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten (Rijkswet) relevant. Het Cft beoordeelt of er sprake is van een tekort op de gewone dienst, een overschrijding van de rentelastnorm en kan aanbevelingen geven rekening houdend met de bevindingen van de SOAB en/of ARC ter verbetering van het financieel beheer. Tenslotte analyseert het Cft ook de vermogenspositie van het land zoals die blijkt uit de jaarrekening rekening houdend met de bevindingen van de SOAB en de ARC.

Conclusie

Ondanks een aanzienlijke vertraging in de controle van de jaarrekening 2011 van het land Curaçao, wordt nu voor het eerst aan de Staten verantwoording afgelegd over het financiële beheer en beleid van het land over een volledig dienstjaar. Het Cft hoopt dat de jaarrekening 2012 snel zal volgen en dat ten aanzien van de jaarrekening 2013 de wettelijke termijnen zullen worden nageleefd. Het is van groot belang dat de trend van te late aanlevering van stukken wordt doorbroken.

De jaarrekening 2011 geeft geen getrouw beeld van vermogen en resultaat, voldoet niet aan de eisen van financiële rechtmatigheid en voldoet voor wat betreft de inrichting niet aan de wettelijke vereisten. De SOAB maakt melding van acht getrouwheidsfouten en negentien onzekerheden bij de balans en recapitulatiestaten, negen inrichtingsfouten en vier rechtmatigheidsfouten. Daarnaast bevat de jaarrekening onvoldoende informatie om de gebruikers ervan in staat te stellen zich een oordeel te vormen over de uitvoering van de beleidsvoornemens en het gevoerde beheer. Op basis hiervan hebben zowel de SOAB als de ARC een afkeurend oordeel gegeven bij de jaarrekening en stellen dat het financieel beheer niet op orde is. Aangezien de jaarrekening het enige formele begrotingsstuk is waarmee verantwoording wordt afgelegd aan de Staten, analyseert en corrigeert het Cft het vermogen en resultaat op de gewone dienst rekening houdend met de bevindingen van zowel de SOAB als de ARC.

Het jaar 2011 is conform de jaarrekening afgesloten met een tekort op de gewone dienst van ANG 166,3 miljoen. Hierin is echter geen of onvoldoende rekening gehouden met de door de SOAB en ARC geconstateerde getrouwheidsfouten, met zowel positieve als negatieve effecten op gewone dienst, waardoor het tekort feitelijk ANG 156,7 miljoen bedraagt. Voor een gedetailleerd overzicht wordt verwezen naar de toelichting.

Ten aanzien van de rentelastnorm is met uw voorganger overeengekomen dat deze voor het eerst zou worden toegepast ten aanzien van het kalenderjaar 2011. Het Cft verwijst u hierbij naar brieven die het Cft heeft verstuurd gedateerd 26 augustus 2011 en een rappelverzoek van 11 september 2012 waarin het Cft u alsmede de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van Nederland attendeert op het nog niet hebben aangewezen van de collectieve sector voor Curaçao. Het Cft heeft voor de beoordeling van de rentelastnorm de laatst beschikbare rapportage over de collectieve sector gebruikt en komt op basis daarvan tot de conclusie dat de rentelastnorm voor 2011 niet is overschreden.

De vermogenspositie van Curaçao staat onder druk als gevolg van de tekorten 2010-2012, het interen op reserves bij de sociale fondsen via de brede schommelfondsconstructie en dalende vermogensposities bij de overheidsentiteiten. Dit bevestigt nogmaals het belang van de compensatie van de gerealiseerde tekorten zoals in de begroting 2014 meerjarig is voorzien. Het Cft adviseert Curaçao om ook in de begroting 2015 ruim aandacht te besteden aan het weerstandsvermogen van het land.

Ten aanzien van het financieel beheer concludeert het Cft dat Curaçao zich extra zal moeten inspannen om de ambitieuze doelstellingen die zijn opgenomen in het vijfjarige PEFA-verbeterplan te realiseren. De getrouwheidsfouten, onzekerheden en rechtmatigheidsfouten maken dat de jaarrekening 2011 geen getrouw beeld geeft hetgeen heeft geresulteerd in een afkeurend oordeel van zowel de SOAB als de ARC. Deze jaarrekening stelt de Staten derhalve niet in staat om haar controlerende taken in voldoende mate uit te voeren. Ten aanzien van de verbetering van het financieel beheer in het algemeen en de naleving van de wettelijke termijnen in het bijzonder, is een aanzienlijke verbetering noodzakelijk wil Curacao in 2015 aan de gestelde doelen kunnen voldoen.

Toelichting

De toelichting is als volgt opgebouwd:

1. Resultaat gewone dienst
2. Overige aandachtspunten en risico's
3. Vermogenspositie
4. Aanbevelingen financieel beheer

Inhoudelijke beoordeling

1. Resultaat gewone dienst

Het Cft heeft de jaarrekening beoordeeld in overeenstemming met artikel 18 van de Rijkswet. Het zesde lid stelt dat als uit de vastgestelde jaarrekening blijkt dat er sprake is van een tekort op de gewone dienst of een overschrijding van de rentelastnorm, het Bestuur tegelijk met de jaarrekening aangeeft welke maatregelen worden voorgenomen ter compensatie van dat tekort, respectievelijk de overschrijding. De RMR heeft op 13 juli 2012 een uitspraak gedaan over de interpretatie van dit artikel. Deze interpretatie is vastgelegd in een brief van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 6 september 2012 en komt er op neer dat gerealiseerde tekorten op de gewone dienst over dienstjaren vanaf 10-10-'10 gecompenseerd moeten worden door een overschot op de gewone dienst in het navolgende jaar en niet ten laste van het vermogen mogen worden gebracht. De tekorten dienen daarbij separaat zichtbaar te worden gemaakt binnen het eigen vermogen door middel van een tekorten egalisatie-reserve. De compensatieperiode dient daarbij zo kort mogelijk te worden gehouden, doch meerjarige compensatie is afhankelijk van de situatie aanvaardbaar maar is met het oog op de evaluatiebepaling in de Rijkswet gemaximeerd tot eind 2015.

Het tekort op de gewone dienst zoals blijkt uit de gecontroleerde jaarrekening 2011 bedraagt ANG 166,3 miljoen. Hierin is echter geen rekening gehouden met de door de SOAB en ARC geconstateerde getrouwheidsfouten. Ten aanzien van deze fouten kan onderscheid worden gemaakt naar fouten die betrekking hebben op het lopende dienstjaar en dus in aanmerking dienen te worden genomen in het saldo op gewone dienst, en fouten die betrekking hebben op de periode voor 10-10-'10 en dus ten laste komen van het vermogen. Dit onderscheid is van belang omdat gerealiseerde tekorten conform de Rijkswet dienen te worden gecompenseerd voor zover die zijn ontstaan na 10-10-'10. Als hiervoor wordt gecorrigeerd dan bedraagt het tekort over 2011 ANG 156,7 miljoen. In de paragraaf over de vermogenspositie zal op basis van deze correcties tevens een nieuw overzicht voor de cumulatieve tekortcompensatie worden opgenomen. Onderstaande tabel dient ter illustratie:

Tabel 1) Effect getrouwheidsfouten nader geanalyseerd	Gewone dienst	Eigen Vermogen
Saldo conform jaarrekening 2011	-/- 166,266,096	500,878,939
Te corrigeren posten		9,571,916
Rentelasten 2010 onterecht verantwoord in 2011 ¹	+ 10,535,801	-
Afschrijvingen op investeringen 2011	-/- 1,209,012	-
Blijvende waardevermindering Curaçaose Dokmaatschappij	-/- 2,654,402	-
Vordering ABC Busbedrijf te laag verantwoord	+ 1,354,000	-
Bankrekeningen te hoog geactiveerd	-/- 4,291,935	-
Onterecht gevormde voorzieningen (Pietermaai & pva Korps Politie)	+ 7,817,313	-
Schuld aan pensioenfondsen te laag verantwoord	-	-/- 24,636,144
Schuld aan Selikor te laag verantwoord	-/- 1,979,849	-/- 14,335,794
Waardering deelnemingen tegen kostprijs (i.p.v. marktwaarde (NVW))	-	-/- 80,335,515
Subtotaal correcties	9,571,916	-/-119,307,453
Gecorrigeerd saldo na getrouwheidsfouten	-/- 156,694,180	391,143,402

Rentelasten

Het Cft heeft geconstateerd dat er in de jaarrekening 2010 geen rekening werd gehouden met de rentelasten op obligatieleningen die op 15 oktober 2010 zijn geëmitteerd, zeer waarschijnlijk omdat deze op kasbasis zijn verantwoord. Het Cft heeft deze post bij benadering berekend hetgeen is uitgekomen op ANG 11 miljoen (78/183 X halfjaarlijkse rentelast van ANG 24,718,609). Deze rentelasten hebben betrekking op 2010 en zijn dus onterecht ten laste van het dienstjaar 2011 gebracht.

Afschrijving materiële vaste activa

Evenals in de jaarrekening 2010 is er in afwijking van de Landsverordening comptabiliteit 2010 (LvC) geen rekening gehouden met afschrijving op investeringen groter dan ANG 100,000 die gedurende 2011 hebben plaatsgevonden. Het Cft heeft ook deze last bij benadering berekend op basis van de investeringen 2011 (ANG 37,6 miljoen) in relatie tot de gemiddelde afschrijving 2011 (6%) en komt daarmee uit op ANG 1,2 miljoen.

¹ Deze berekening komt uit het advies van het Cft bij de jaarrekening 2010 en is daarin ook gecorrigeerd op het saldo van de gewone dienst (een verschuiving)

Blijvende waardevermindering Curaçaose Dokmaatschappij

De SOAB is tot de conclusie gekomen dat de Curaçaose Dokmaatschappij (CDM) blijvend in waarde is verminderd, waardoor in overeenstemming met artikel 27.7 van de LvC deze ten laste van de gewone dienst moet worden afgewaardeerd met ANG 2,7 miljoen.

Vordering ABC Busbedrijf te laag verantwoord

De rekening-courant vordering op ABC busbedrijf N.V. is voor ANG 1,354,000 te laag verantwoord. De door het Land Curaçao verantwoorde rekening-courantpositie met ABC Busbedrijf N.V. van ANG 2,716,000 wijkt af van de stand in de gecontroleerde jaarrekening van ABC Busbedrijf N.V. (ANG 4,070,500). Het Ministerie van Financiën heeft de jaarrekening 2011 van ABC pas op 26 november 2012 ontvangen en daardoor niet de juiste stand in de jaarrekening 2011 verantwoord.

Bankrekeningen te hoog geactiveerd

De bankrekeningen zijn voor een bedrag van ANG 4,291,935 te hoog geactiveerd. Deze fout is ontstaan gedurende 2011 waardoor het saldo op de gewone dienst voorzichtigheidshalve wordt gecorrigeerd voor dit bedrag en het tekort toeneemt met ANG 4,291,935

Onterecht gevormde voorzieningen (Pietermaai & pva Korps Politie)

Onder de post voorzieningen is een bedrag van ANG 7,817,313 voor restauratie Pietermaai 4/4a en het Plan van Aanpak Korps Politie onterecht verantwoord. Dit betreffen gelden die via de resultaatbestemming, en derhalve via het budgetrecht van de Staten, hadden moeten worden gedoteerd aan een bestemmingsreserve. Dat kan echter alleen vanuit een positieve exploitatie, waar in 2011 geen sprake van was. Deze gelden dienen derhalve vrij te vallen waardoor het tekort over 2011 afneemt.

Schuld aan pensioenfondsen te laag verantwoord

De schuld aan APC is voor een bedrag van ANG 24,636,144 te laag verantwoord daar de nog te betalen premies inzake het Werklieden Pensioenfonds eind 2011 niet volledig zijn verantwoord en inmiddels een eindafrekening met APC hierover heeft plaatsgevonden. Uit overleg met de SOAB is echter gebleken dat deze premies volledig betrekking hebben op de periode voor 10-10-'10 en derhalve ten laste van het eigen vermogen van Curacao worden gebracht.

Schuld aan Selikor te laag verantwoord

Uit de controle is gebleken dat de rekening courant verhouding met Selikor, die door middel van voorschotten vanuit de overheid wordt gevoed, op kasbasis is verantwoord. Deze voorschotten zijn echter ontoereikend geweest op basis waarvan Selikor eind 2011 een vordering op de overheid heeft van ANG 16,3 miljoen. Het Cft heeft op basis van de jaarrekening 2011 van Selikor beoordeeld in hoeverre deze schuld is ontstaan gedurende 2011, hetgeen is uitgekomen op ANG 2 miljoen. Het restant van de schuld (ANG 14,3 miljoen) kent derhalve grotendeels zijn oorsprong voor 10-10-'10 en wordt daarmee in mindering gebracht op het eigen vermogen.

Waardering deelnemingen tegen kostprijs in plaats van nettovermogenswaarde
Artikel 27.2 van de LvC bepaalt dat de deelnemingen van het land worden gewaardeerd tegen de historische kostprijs (ANG 1,185 miljoen). In afwijking van de LvC worden in de jaarrekening de deelnemingen echter gewaardeerd tegen de werkelijke vermogenswaarde (ANG 1,266 miljoen). Het verschil tussen de werkelijke vermogenswaarde en de historische kostprijs bedraagt ANG 80 miljoen dat in strijd met de LvC wordt toegerekend aan het eigen vermogen van het land Curaçao. Daarnaast stelt artikel 27.7 van de LvC dat rekening moet worden gehouden met blijvende waardeverminderingen indien deze vermindering naar verwachting blijvend is. Dit is in ieder geval aannemelijk bij entiteiten die een negatieve vermogenspositie hebben. Per 31 december 2011 zijn dat er in ieder geval vier (Winair, Woningbouw, Nieuwe Post en Buskabaai). In de correctie van ANG 80 miljoen is voor ANG 1,5 miljoen rekening gehouden met de afwaardering van deze vier entiteiten naar nihil. Het Cft sluit overigens niet uit dat er meer entiteiten in de gevarezone verkeren waarbij sprake is van een blijvende waardevermindering (Aqualectra, Dokmaatschappij).

De totale overschrijding van de begroting bedraagt ANG 575 miljoen en is als volgt opgebouwd:

Tabel 2) Totale overschrijding begroting 2011	ANG
Meer kosten dan begroot	217,163,651
Minder opbrengsten dan begroot	349,660,695
Meer investeringen dan begroot	8,577,372
Totaal overschrijdingen	575.401.718

2. Overige aandachtspunten en risico's

In de rapportages van de SOAB en de ARC wordt daarnaast een significant aantal onzekerheden en risico's geconstateerd welke tot uitdrukking zouden moeten komen in het vermogen zoals dat is opgenomen in de jaarrekening. De geconstateerde onzekerheden en risico's hebben betrekking op:

- Specificatie en volledige waardering van gronden, ondergrondse activa, bouwstructuren en erfpachtgronden
- Waardering deelnemingen en beschikbaarheid jaarrekeningen
- Garantiebepaling overheid voor pensioenverplichtingen Nieuwe Post N.A. N.V.
- Waardering lening Resort (ANG 90,5 miljoen)
- Waardering en verjaringstermijn debiteuren
- Specificatie van kruisposten (ANG 19,9 miljoen)
- Toereikendheid en besluitvorming voorzieningen onderhoud scholen (ANG 100 miljoen)
- Volledigheid, juistheid en waardering van de crediteuren
- Onderbouwing en afstemming van 'gelden in bewaring' en 'betalingen onderweg'
- Boedelscheiding en vereffening
- Directe vermogensmutaties eigen vermogen
- Rechtmatigheid en getrouwheid personeelslasten

Gegeven het aantal en de omvang van de door de SOAB geconstateerde onzekerheden gaat het voor dit advies te ver om deze in detail te behandelen, en verwijst het Cft voor de volledigheid naar de rapportages van de SOAB en ARC. Het Cft heeft in ambtelijk overleg vernomen dat een groot aantal fouten maar ook onzekerheden zouden zijn weggenomen in de jaarrekeningen 2012 en 2013. Het Cft beperkt zich daartoe tot die onzekerheden die kwantificeerbaar zijn en een directe impact hebben op de vermogenspositie van het land, of waarvan kan worden aangenomen dat de impact materieel zal zijn. In de navolgende paragraaf zullen deze onzekerheden worden benoemd inclusief de impact op het eigen vermogen.

3. Vermogenspositie

Het eigen vermogen (het saldo van bezittingen minus schulden) bestaat uit het saldo op de gewone dienst van het lopende dienstjaar, de algemene reserve en de bestemmingsreserves. De algemene reserve is een belangrijk onderdeel van de weerstandscapaciteit van het land. Het eigen vermogen van het land Curaçao kent naast het saldo op de gewone dienst vele directe mutaties en om het verloop te kunnen volgen is het noodzakelijk dat de mutaties in de algemene reserve en bestemmingsreserve adequaat zijn toegelicht. Het Cft komt tot de conclusie dat deze toelichting in de jaarrekening ontbreekt.

Onderstaande tabel dient ter illustratie:

Tabel 3a) Vermogenspositie Curaçao (bron: jaarrekening 2011)	Bedrag (ANG)		
	Algemene reserve	Bestemming reserve	Totaal eigen vermogen
Eigen vermogen per 1 januari 2011	373,258,815	205,555,502	578,814,317
Saldo gewone dienst 2011	-/- 166,266,096		-/- 166,266,096
Afwikkeling crediteuren land Nederlandse Antillen	15,288,013		15,288,013
Sanering debiteuren en crediteuren Eilandgebied Curacao	23,774,919		23,774,919
Herwaardering materiële vaste activa	5,202,500		5,202,500
Herwaardering deelnemingen	48,692,915		48,692,915
Koersverschillen	-/- 6,504,046		-/- 6,504,046
Verkoop onroerend goed zonder boekwaarde	1,876,417		1,876,417
Herbestemming BRK reserve ter compensatie tekorten	205,555,502	-/- 205,555,502	-
Eigen vermogen per 31 december 2011	500,878,939	-	500,878,939

Het eigen vermogen van het land Curaçao bedraagt volgens de jaarrekening 2011 ultimo 2011 ANG 501 miljoen positief. De SOAB en ARC constateren echter een aantal kwantificeerbare en niet-kwantificeerbare fouten en onzekerheden die gecorrigeerd dienen te worden op het eigen vermogen om een getrouw beeld te krijgen.

Onderstaande tabel vat deze constatering samen:

Tabel 3b) Vermogenspositie Curaçao nader geanalyseerd	Algemene reserve	Bestemming reserve	Totaal eigen vermogen
Eigen vermogen per 31 december 2011	500,878,939	-	500,878,939
Kwantificeerbare getrouwheidsfouten en onzekerheden			
Correctie saldo gewone dienst 2011 (getrouwheidsfouten)	9,571,916	-	9,571,916
Correctie vermogenspositie 2011 (getrouwheidsfouten)	-/-119,307,453	-	-/-119,307,453
Garantstelling overheid pensioenverplichting NPNA	PM		PM
Waardering vordering op Rif-resort	-/- 90,537,810		-/- 90,537,810
Voorziening onderhoud scholen ontoereikend	-/- 100,000,000	-	-/- 100,000,000
Voorziening VUT en Duurtetoelag ontoereikend	PM		PM
Latente vordering op de boedel van het land Nederlandse Antillen	-/- 36,807,244	-	-/- 36,807,244
Overwaardering BRK reserve per 31-12-2011	-	-/- 56,069,916	-/- 56,069,916
Totaal kwantificeerbare getrouwheidsfouten en onzekerheden	-/- 255,596,591	-/- 56,069,916	-/- 311,666,507
Eigen vermogen per 31 december 2011 na correcties			189,212,432

Garantstelling overheid pensioenverplichting NPNA

Voor de Nieuwe Post Nederlandse Antillen (NPNA) N.V. is in de "Agreement for Concession Contract to provide Postal and Post Banking Services in the Netherlands Antilles" onder paragraaf 2.4.7.c opgenomen dat de overheid verantwoordelijk is voor alle pensioenverplichtingen voor een bepaalde tijd. De pensioenverplichtingen maken een aanzienlijk deel uit van de totale balans van NPNA. Er bestaat echter nog geen inzicht in het gedeelte waarvoor de overheid garant staat deze onzekerheid is als gevolg daarvan niet gekwantificeerd. De pensioenverplichtingen maken echter een aanzienlijk deel uit van de totale balans van NPNA en derhalve staat vast dat de impact materieel zal zijn.

Waardering vordering op Rif-resort

De in de jaarrekening verantwoorde lening op het Rif-Resort bedraagt NAf 90,537,810. Curaçao heeft in het verleden garant gestaan voor de rentebetalingen en aflossingen van de leningen van een Bankconsortium aan het resort. Op het moment van garantstelling heeft Curaçao onvoldoende naar de betalingscapaciteit van het resort gekeken. Omdat het resort de rentebetalingen en aflossingen niet heeft kunnen voldoen is door het Bankconsortium de garantstelling door Curaçao aangesproken. Curaçao heeft uiteindelijk nieuwe leningen met het Bankconsortium afgesloten voor het resterende leningsbedrag en de achterstallige rente. De lening op het resort van NAf 90,537,810 geeft de vordering weer waarvan Curaçao van mening is dat zij die te vorderen heeft op het resort als gevolg van de oproeping door het Bankconsortium van de door Curaçao gegeven garantstelling. Volgens de gecontroleerde jaarrekening 2011 en de concept-jaarrekening 2012 van het Resort is het eigen vermogen van het Resort en de financiële situatie dusdanig zorgelijk dat terugbetaling van de lening onzeker is.

Voorziening onderhoud scholen ontoereikend

De voorziening Onderhoud scholen is eind 2011 nihil. In de jaarrekening wordt aangegeven dat het achterstallig onderhoud van scholen op ruwweg ANG 100 miljoen wordt geschat. Bepaling van het precieze bedrag van de voorziening alsmede de besluitvorming over het uitvoeren van het groot onderhoud zijn tot op heden niet uitgevoerd. Het Cft merkt verder op dat het hier achterstallig onderhoud betreft en dat het inhalen daarvan grotendeels via de gewone dienst zal moeten plaatsvinden. In de begroting 2015 zal derhalve een toereikende dotatie aan de voorziening moeten zijn opgenomen. Hierbij moet tevens rekening worden gehouden met in 2013 goedgekeurde lening waarvan circa ANG 5 miljoen zou worden aangewend voor investeringen ten aanzien van scholen.

Voorziening VUT en Duurtetoeslag ontoereikend

Een gedeelte van de ambtenaren heeft recht op duurtetoeslag en een VUT-uitkering. Momenteel worden de uitkeringen voor duurtetoeslag en VUT door APC aan de overheid in rekening gebracht en op dat moment als kosten verantwoord (kasbasis). Omdat het gaat om verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs is te schatten, had op grond van artikel 29 CV voor deze verplichting een voorziening gevormd moeten worden. De komende jaren zullen de kosten wegens duurtetoeslag nog toenemen met ongeveer 20%.

Voormalige ambtenaren van diverse NV's en van verzelfstandigde instellingen claimen momenteel een vergoeding voor de duurtetoeslag voor de periode dat ze nog ambtenaar waren. Momenteel buigt de overheid zich over de rechtmatigheid van deze claim. Deze claim dient onder de "Buiten de balans opgenomen risico's en latente verplichtingen" te worden opgenomen.

Boedelscheiding en vereffening

Curaçao heeft vooruitlopend op de vereffening van de boedel van het voormalig land de Nederlandse Antillen in haar balans een vordering opgenomen van ANG 36,8 miljoen. Aangezien de vereffening nog niet heeft plaatsgevonden en deze omgeven is door significante onzekerheden is het prematuur om deze vordering nu op te nemen. Deze vordering dient te worden opgenomen onder de niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen. Deze post is derhalve gecorrigeerd bij het analyseren van de vermogenspositie.

BRK bestemmingsreserve

Binnen het eigen vermogen wordt de gehele ontvangst van ANG 218 uit de BRK-regeling die het Eilandgebied Curaçao in 2010 heeft ontvangen, in aanmerking genomen als een bestemmingsreserve. Dit is naar het oordeel van de Algemene Rekenkamer Curaçao niet correct. Het verkorte boekjaar dat loopt van 1 januari 2010 t/m 9 oktober 2010 is namelijk afgesloten met een (genormaliseerd) tekort op de gewone dienst van ANG 56 miljoen. Rekening houdend met de BRK-ontvangst van ANG 218 miljoen is er over die periode sprake van een overschot op de gewone dienst van ANG 162 miljoen. De SOAB doet in haar rapport geen uitspraak over de hoogte van de BRK-bestemmingsreserve en bestempelt deze post als onzeker.

De ARC komt echter tot de conclusie dat de reserve is gevormd door de bij het Eilandgebied Curaçao ontvangen BRK-gelden van ANG 217,7 miljoen². In de

jaarrekening van het Eilandgebied zijn deze gelden als bate ten gunste van de gewone dienst verantwoord. De ARC stelt derhalve dat tot maximaal het voordelig saldo van de exploitatierekening een bestemmingsreserve kan worden gevormd. Dit exploitatieresultaat bedraagt volgens hen ANG 161,7 miljoen hetgeen tevens de beginstand van de bestemmingreserve is.

Zoals met u is overeengekomen zouden de tekorten 2010-2012 uiterlijk worden gecompenseerd via de tweede begrotingswijziging 2013, waarbij tevens het tekort van het Eilandgebied Curacao uit 2010 in acht zou worden genomen. Gegeven bovenstaande bevindingen heeft het Cft een overzicht opgesteld van de reserve compensatie tekorten oude jaren. Het Cft adviseert het bestuur om in overeenstemming met artikel 18.6 uit de Rijkswet en de nadere interpretatie die aan dat artikel is gegeven door de RMR een wettelijke reserve te vormen binnen het eigen vermogen. De stand van deze reserve is ultimo 2013 ANG 34,3 miljoen positief (overdekking). Onderstaande tabel dient ter illustratie:

Tabel 4) Verloop BRK bestemmingsreserve en stand wettelijke reserve tekorten oude jaren	Bedrag (ANG)	
	BRK reserve	Wettelijke reserve
Saldo gewone dienst periode 10-10 t/m 31-12 (advies Cft jaarrekening 2010)		-/- 64,2
Saldo gewone dienst 2011 (zie analyse in tabel 1)		-/- 156,7 ³
Te compenseren via wettelijke reserve tekorten voorgaande jaren		-/- 220,9
Ontvangsten uit de BRK regeling Eilandgebied Curaçao per 9-10-'10	217,7	
Genormaliseerd tekort op de gewone dienst over de periode 1-1-'10 t/m 9-10-'10	-/- 56,1	
Stand per 10 oktober 2010	161,6	
Mutaties BRK bestemmingsreserve 10-10-'10 t/m 27-3-'13 (koersverliezen)	-/- 21,3	
Saldo beschikbaar ter compensatie	140,3	
Herbestemming BRK 22 mei 2012	-/-113,5	113,5
Herbestemming BRK 31 oktober 2012 (per besluit is ANG 82,7 miljoen herbestemd, echter was er slechts ANG 26,8 miljoen beschikbaar)	-/- 26,8	26,8
Stand per laatste correspondentie (brief van 27 maart 2013)	-	-/- 80,6
Verwacht tekort op de gewone dienst 2012 (concept jaarrekening 2012)		-/- 73,1
Totaal te compenseren	-	-/- 153,7
Overschotten op de gewone dienst 2013 (eerste uitvoeringsrapportage 2014)		64,5
Overschotten op de gewone dienst 2014 (eerste uitvoeringsrapportage 2014)		40,8
Overschotten op de gewone dienst 2015 (vastgestelde begroting 2014)		48,7
Overdekking compensatie tekorten		0,3

² Pagina 23-25 Verslag van bevindingen bij de jaarrekening 2010 (10 oktober tot en met 31 december 2010 van Curaçao)

³ Resultaat gewone dienst conform concept jaarrekening is ANG 166,3 miljoen negatief waarbij een verschuiving van interestlasten is opgetreden waarmee in de analyse van het saldo op de gewone dienst 2010 reeds rekening is gehouden van ANG 10,5 miljoen.

Als gevolg van de dotatie aan de reserve compensatie tekorten vanuit het gerealiseerde overschot in 2013 van ANG 64,5 miljoen alsmede de begrote overschotten in de begroting 2014 en 2015 van ANG 89,5 miljoen maakt dat de gerealiseerde tekorten momenteel zijn overgecompenseerd met ANG 0,3 miljoen.

Het Cft merkt hierbij echter op dat het de jaarrekening 2012 en 2013 nog moet analyseren, mede op basis van de bevindingen van de SOAB en ARC daarbij, waarbij niet kan worden uitgesloten dat het tekort 2012 of het overschot 2013 neerwaarts moeten worden bijgesteld. In dat geval kan de overdekking van ANG 0,3 miljoen ontoereikend zijn en het Cft adviseert het Bestuur derhalve om voorzichtigheidshalve rekening te houden met eventuele nagekomen correcties vanuit de rapportages van de SOAB en ARC bij de jaarrekeningen 2012 en 2013.

4. Aanbevelingen financieel beheer

Op basis van artikel 19 lid 3 van de Rijkswet kan het Cft aanbevelingen geven op het terrein van het financieel beheer, rekening houdend met de bevindingen van de interne accountant en de Algemene Rekenkamer. Het Cft is verheugd dat er ondanks de tijdrovende en complexe samenvoeging van twee administraties ook verbetertrajecten zijn opgestart zoals de opschoning van debiteuren en crediteuren, de werking van de interne controle op de personeel- en salarisadministratie en het opstellen van maandrapportages. De bevindingen van de SOAB en de ARC zullen worden meegenomen bij de inventarisaties van het financieel beheer en het rapport van bevindingen dat daaruit voortvloeit. Het Cft beperkt zich hier derhalve tot de reeds in deze brief gedane aanbevelingen, te weten:

- Juiste toepassing van het baten en lasten stelsel (rentelasten, afschrijving activa, voorzieningen groot onderhoud en VUT/Duurtetoeslag);
- Periodieke afstemming van rekening courant verhoudingen (ABC Busbedrijf, Selikor, APC);
- Periodieke reconciliatie en volledigheid van liquide middelen (bankrekeningen, kruisposten, betalingen onderweg);
- Opschonen en indien nodig afboeken van debiteuren en crediteuren inclusief onderzoek naar de inbaarheid van achterstallige vorderingen;
- Maandelijkse rapportage over de uitvoering van de begroting per ministerie;
- Het in afschrift versturen van de zogenaamde per ministerie opgestelde Management Letters aan de minister van Financiën;
- Opstellen, goedkeuren en vaststellen van een financieel beheerverordening;
- Juiste toepassing waarderingsgrondslagen comptabiliteitsvoorschriften (deelnemingen);
- Het tijdig verkrijgen van de jaarrekeningen van overheidsentiteiten, welke conform de Code Corporate Governance binnen vijf maanden na afloop van het boekjaar beschikbaar moeten zijn;
- Het evalueren en indien nodig verkorten van de termijnen voor het opstellen en laten controleren van de jaarrekening;
- Het zo snel als mogelijk in gezamenlijkheid met de minister van BZK aanwijzen van de collectieve sector voor 2013;

- Het opzetten van procedures voor de informatievoorziening afkomstig van entiteiten behorend tot de collectieve sector opdat effectief toezicht kan worden gehouden op de rentelastnorm en de wettelijke termijn van 1 april voor het informeren van het Cft gerealiseerd kan worden;
- Het verbeteren van de toelichting op de jaarrekening van met name de wezenlijke onderwerpen zoals de boedelscheiding en vereffening en latente verplichtingen (VUT/Duurtetoeslag, pensioen claim NPNA) maar ook de directe vermogensmutaties (opschoning debiteuren en crediteuren, etc.);
- Het voortvarend uitvoeren van het verbeterplan financieel beheer dat nog door de Staten moet worden vastgesteld, inclusief periodieke rapportage over de voortgang na controle door de SOAB;
- Het verlenen van uw volledige medewerking aan de controlerende instanties SOAB en de ARC opdat beide instanties binnen zes weken kunnen rapporteren over hun bevindingen.

Tot slot

Het proces tot vaststelling van de jaarrekening 2010 heeft veel vertraging ondervonden, en ondanks dat het Cft op 10 juli 2013 advies heeft uitgebracht, de verschillende rapportages samen met de jaarrekening al geruime tijd in de Staten liggen en de Raad van Advies op 9 oktober 2013 advies heeft uitgebracht, is deze jaarrekening nog niet in de Staten vastgesteld. Het Cft erkent dat het Bestuur geen directe invloed kan uitoefenen op de behandeling en vaststelling in de Staten. Ook de jaarrekening 2011 heeft een enorme en onacceptabele vertraging opgelopen. Zelfs nadat de SOAB eind november haar rapport heeft uitgebracht en de ARC binnen een redelijke termijn, doch uiterlijk zes weken, had kunnen rapporteren heeft het nog tot 26 mei geduurd voordat de ARC haar rapportage definitief heeft kunnen uitbrengen. De coördinatie van het hele proces van opstellen, goedkeuren, controle en vaststelling verdient de nodige verbetering en aandacht van alle betrokkenen en het ministerie van Financiën zou hier een coördinerende rol moeten vervullen.

Het Cft heeft u meerdere malen gewezen op de naleving van wettelijke termijnen. Het Cft wil nogmaals het belang van een tijdige verantwoording en transparantie benadrukken en u daarbij herinneren aan de doelstelling van Curaçao om in het kader van de evaluatie van het financieel beheer in 2015 een aanzienlijke verbetering te laten zien.

Mocht u behoefte hebben aan een toelichting op dit schrijven dan is het Cft gaarne bereid die te geven.

Hoogachtend,
De voorzitter van het College financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten

prof.dr. A.F.P. Bakker

Kenmerk
Cft 201400090
Blad
13/13

Deze brief is in afschrift verstuurd aan:
Secretaris Generaal van het ministerie van Financiën van Curaçao